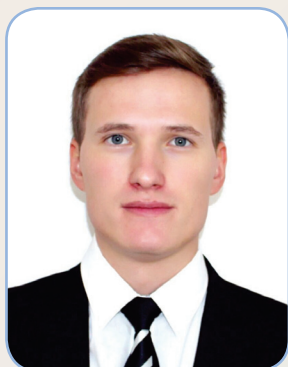

POATE FI CONFISCAT MIJLOCUL DE TRANSPORT FOLOSIT PENTRU TRECEREA ILEGALĂ A MĂRFURILOR PESTE FRONTIERA VAMALĂ?

PARTEA I

Gheorghe RENIȚĂ,
lector universitar (USM)

SUMAR

În prezentul articol, se încearcă să se răspundă la întrebarea cu care el se deschide: poate fi confiscat mijlocul de transport folosit pentru trecerea ilegală a mărfurilor peste frontiera vamală? De principiu, confiscarea trebuie considerată o ingerință în dreptul de proprietate, pentru că lipsește persoana vizată de o parte din bunurile sale. Totuși, dreptul de proprietate nu este unul absolut. El poate constitui obiectul unor limitări. Așadar, o ingerință în dreptul de proprietate trebuie, în primul rând, să fie prevăzută de lege. Totodată, legea trebuie să fie accesibilă și previzibilă. Ingerința trebuie, de asemenea, să urmărească unul sau mai multe scopuri legitime. În cele din urmă, trebuie să existe un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul sau scopurile urmărite. Dacă aceste condiții sunt respectate, atunci nu putem vorbi despre o încălcare a dreptului în discuție. Astfel, în prima parte a articolului se demonstrează că **ingerința (confiscarea mijlocului de transport) este prevăzută de lege**. În particular, confiscarea specială a mijlocului de transport se poate dispune în cazul în care se dovedește că acesta a servit la săvârșirea contravenției/infracțiunii, precum și în ipoteza în care se atestă că mijlocul de transport a fost destinat să servească la săvârșirea contravenției/infracțiunii.

Cuvinte-cheie: *confiscare specială, mijloc de transport, mărfuri, drept de proprietate, contrabandă, frontieră vamală.*

În conformitate cu alin. (10) art. 287 din Codul contravențional, constituie contravenție trecerea mărfurilor, obiectelor și altor valori peste frontiera vama-

CAN THE MEANS OF TRANSPORT USED FOR THE ILLEGAL TRANSPORTATION OF GOODS ACROSS THE CUSTOMS BORDER BE CONFISCATED?

PART I

SUMMARY

In this article the author attempts to answer the question with which it begins: can the means of transport used for the illegal transportation of goods across the customs border be confiscated? In principle, confiscation should be considered an interference with property rights, because the person concerned is losing a part of his property. However, the right to property is not an absolute one. It may be subject to limitations. Therefore, an interference with the right to property must, first of all, be prescribed by law. At the same time, the law must be accessible and predictable. The interference must also pursue one or more legitimate purposes. Finally, there must be a reasonable proportionality between the used means and the pursued aim or aims. If these conditions are met, we cannot speak of a violation of the right in question. Thus, the first part of the article proves that the interference (confiscation of the means of transport) is prescribed by the law. In particular, the special confiscation of the means of transport may be ordered if it is proved that the offender has been involved in committing the misdemeanour/ offence and in the event that the means of transport is attested to serve to commit the misdemeanour / offence.

Key-words: *special confiscation, means of transport, goods, right to property, smuggling, customs border.*

lă a Republicii Moldova eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclararea sau declararea neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei, dacă aceste acțiuni nu constituie infracțiune de contrabandă sau o altă infracțiune.

Deși norma contravențională nu prevede expres valoarea mărfurilor, a obiectelor sau a altor valori trecute

ilegal peste frontiera vamală a Republicii Moldova, din interpretarea sistematică și logică a conținutului numitei dispoziții legale în literatura de specialitate s-a expus opinia că valoarea entităților materiale/imateriale, în contextul faptei contravenționale prevăzute la alin. (10) art. 287 din Codul contravențional, se cifrează la proporții mici [37, p. 89].

De cealaltă parte, potrivit alin. (1) art. 248 din Codul penal, constituie infracțiune trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a bunurilor valoarea cărora depășește 100 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei, eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei.

Prin suprapunere, rezultă că, în contextul contravenției prevăzute la alin. (10) art. 287 din Codul contravențional valoarea bunurilor (cu excepția celor specificate la alin. (2)-(4) art. 248 din Codul penal) trecute ilegal peste frontiera vamală a Republicii Moldova trebuie să nu depășească 100 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul comiterii faptei. În caz contrar, răspunderea survine în conformitate cu alin. (1) art. 248 „Contrabandă” din Codul penal [pentru analiza juridico-penală a infracțiunii de contrabandă a se vedea: 1, p. 281; 38, p. 126; 39, p. 430; 40, p. 527].

Astfel, se atestă că linia de demarcare dintre infracțiunea prevăzută la alin. (1) art. 248 din Codul penal și ilicitul contravențional complinitor specificat la alin. (10) art. 287 din Codul contravențional constă în parametrii cantitativi ai obiectului material/imaterial.

După această clarificare conceptuală, se pune problema dacă poate fi confiscat mijlocul de transport folosit de către făptuitor pentru transportarea sau tănuirea mărfurilor, obiectelor și altor valori în contextul contravenției prevăzute la alin. (10) art. 287 din Codul contravențional, în subsecvent, și în contextul infracțiunii specificate la alin. (1) art. 248 din Codul penal. Pentru dezlegarea juridică a acestei probleme de drept vom face apel la cadrul normativ relevant, practica judiciară și doctrina juridică.

Studiul efectuat asupra practicii judiciare denotă că nu există un punct de vedere unitar în această materie. Așadar, într-o orientare a practicii judiciare s-a apreciat în sens afirmativ [15; 16; 17; 18; 22]. În fundamentarea acestei soluții, instanțele de judecată au subliniat, *inter alia*:

• *Mijlocul de transport a fost folosit pentru săvârșirea contravenției, și anume: la trecerea mărfurilor peste frontiera vamală; acestea au fost tănuite de controlul*

vamal în locuri special adaptate și nedeclarate autorității vamale, circumstanțe care au determinat recunoașterea mijlocului de transport în calitate de corp delict și supus confiscării. [...] Automobilul a fost special adaptat – a fost sudată podeaua banchetei din spate, au fost amenajate produsele de tutungerie, 554 pachete, apoi, sudată din nou și vopsită podeaua, astfel fiind creat un ascunziș destinat pentru utilizare permanentă sub formă de îndeletnicire și care poate fi identificat doar cu utilizarea mijloacelor speciale. S-a demonstrat faptul că mijlocul de transport este utilizat și destinat săvârșirii contravenției vamale și în circumstanțele descrise acesta cade sub incidența lit. a) alin. (2) art. 439⁷ din Codul contravențional [11].

• *Agentul constatator a procedat corect, în corespundere cu prevederile art. 106 din Codul penal și a art. 431 din Codul contravențional, confiscând obiectul contravenției și mijlocul de transport utilizat la comiterea faptei [...]. Normele legale citate indică modul și temeiurile de confiscare a bunurilor provenite sau utilizate la comiterea faptelor ilicite, precum și cazurile în care urmează a fi dispusă confiscarea lor, iar în cazul de față sunt întrunite cumulativ condițiile de confiscare specială a bunului, dispusă de către agentul constatator. Instanța concluzionează că măsura de constrângere sub formă de confiscare specială a bunurilor obiect al contravenției și a mijlocului de transport corespunde criteriilor legale, fiind prevăzută de mai multe acte legale aplicabile speței [...], urmărește un scop legitim și este necesară într-un stat democratic. Măsura în discuție urmărește combaterea fenomenului de transportare ilicită a mărfurilor peste frontiera vamală, în cazul dat a produselor din tutun. Republica Moldova are obligația pozitivă față de partenerii săi europeni de a combate acest fenomen, pentru a proteja sistemul său economic, precum și pentru a demonstra altor state, îndeosebi Comunității Europene, că este un partener de încredere, care poate controla fenomenul nominalizat și poate asigura securitatea, inclusiv cea economică, a partenerilor săi [20];*

• *Bunurile nedeclarate de către G.S au fost tănuite în locuri special amenajate [...]. S-a constatat că mijlocul de transport de model „Volkswagen Passat” a fost folosit cu scopul de a ascunde țigările, adică automobilul a fost folosit la săvârșirea contravenției, ceea ce denotă faptul că organul vamal a aplicat corect prevederile lit. b) alin. (2) art. 106 din Codul penal [...]. Instanța de fond a ținut cont de standardele CEDO, de asemenea, pe de o parte, având în vedere criteriile prevăzute de art. 431 din Codul contravențional și de art. 106 din Codul penal, iar, pe de altă parte, cuantumul amenzii contravenționale aplicate (3000 de lei), modul și mijloacele de săvârșire a faptei, cantitatea mare de țigări tănuite de la vămire (93 de pachete de țigări), a considerat că măsura confiscării contravalorii automobilului, care a facilitat comiterea contravenției constatată prin procesul-verbal și decizia*

de sancționare, dispusă de către agentul constatator, nu este disproporționată cu scopul urmărit, întrucât a fost prevăzută de legiuitor pentru atingerea scopului legii contravenționale, prevăzută de art. 2 din Codul contravențional. Deci, măsura confiscării nu reprezintă în prezenta cauza o ingerință nepermisă a statului în dreptul de proprietate, incompatibilă cu CEDO, întrucât este prevăzută de lege, este necesară într-o societate democratică [...] și este proporțională cu scopul urmărit [19].

Așadar, în toate aceste spețe s-a pus accentul pe faptul că mijlocul de transport a fost utilizat la comiterea contravenției prevăzute la alin. (10) art. 287 din Codul contravențional. Din acest motiv, s-a dispus confiscarea mijlocului de transport sau, după caz, a contravalorii acestuia.

Dimpotrivă, într-o altă orientare jurisprudențială, s-a apreciat că, deși mijlocul de transport a fost folosit de către făptuitor pentru transportarea sau tănuirea mărfurilor, obiectelor și altor valori în contextul contravenției prevăzute la alin. (10) art. 287 din Codul contravențional, acesta nu poate fi confiscat, pentru că persoanei se impune o sarcină individuală excesivă [2; 4; 8; 9; 10]. Cu titlu exemplificativ, reținem:

- Confiscarea echivalentului valorii mijlocului de transport de model „Mitsubishi Carisma” în sumă de 26963,64 lei nu este proporțională cu gravitatea faptei comise, deoarece contravenientului A.V. pentru încălcarea regulilor vamale i-a fost aplicată o sancțiune contravențională sub formă de amendă în mărime de 150 unități convenționale (la data comiterii faptei constituia echivalentul a 3000 lei – n.a.), fiind dispusă confiscarea în folosul statului a 113 pachete de țigări în sumă totală de 1017 lei, sumă care este proporțională și corespunde valorii obiectelor de contrabandă. Mai mult, după cum rezultă din materialele prezentate, A.V. este la prima sa abatere, contravenientul nu este proprietar al automobilului, deținându-l pe bază de procură, iar aplicarea măsurii de confiscare a echivalentului valorii mijlocului de transport menționat nu va urmări un scop legitim, în cazul respectiv creându-se un raport de disproporționalitate între măsura aplicată de agentul constatator pentru realizarea interesului general și protecția acordată individului [...]. Reținând cele menționate mai sus, instanța de fond a ajuns la justa concluzie de a anula decizia agentului constatator din 16 iunie 2016, în partea ce ține de confiscarea echivalentului valorii mijlocului de transport, dat fiind faptul că confiscarea va duce, în consecință, la încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1 la CEDO [3].

- Confiscarea mijlocului de transport de model „BMW 530D” nu este proporțională cu gravitatea faptei comise. În speță, lui S.D. i-a fost aplicată o sancțiune contravențională maximă prevăzută de alin. (10) art. 287 din Codul contravențional, sub formă de amendă în mărime de 150 unități convenționale (la data comiterii faptei aceasta echivala cu 3000 lei – n.a.). În aceste condiții,

confiscarea contravalorii automobilului nu poate fi apreciată ca fiind una compensatorie pentru stat (interesele statului deja fiind asigurate prin aplicarea amenzii și confiscarea bunurilor), ci doar ca o măsură de pedeapsă suplimentară (sublinierea ne aparține – n.a.), care în situația dată nu este proporțională cu gravitatea faptei comise [12].

- Confiscarea echivalentului valorii mijlocului de transport de model „Mercedes Vito 108D” nu este proporțională cu gravitatea faptei comise, deoarece contravenientului C.V. pentru încălcarea regulilor vamale i-a fost aplicată o sancțiune contravențională prevăzută de articolul încălcarea căruia i s-a imputat (alin. (10) art. 287 din Codul contravențional – n.a.), sub formă de amendă în mărime de 60 unități convenționale, cu confiscarea în folosul statului a automobilului, iar reprezentantul agentului constatator [...] nu a adus probe concludente ce ar demonstra că pentru contravenient fapta comisă este o activitate prin care acesta obține venituri. Mai mult, s-a constatat că mijlocul de transport există și îi aparține cu drept de proprietate privată lui P.S. [13].

- Măsura de confiscare în folosul statului a mijlocului de transport de model „Dacia Logan”, în sumă de 89150 lei, nu corespunde gravității situației create de către contravenient, deoarece acest bun a fost dobândit licit, iar confiscarea lui în beneficiul statului reprezintă încă o pedeapsă (sublinierea ne aparține – n.a.), care este disproporționată în raport cu gravitatea faptei comise. Pentru încălcarea regulilor vamale lui C.V. i-a fost aplicată o sancțiune contravențională maximă prevăzută de alin. (10) art. 287 din Codul contravențional, sub formă de amendă în mărime de 60 unități convenționale (ceea ce constituie echivalentul a 3000 lei), dispunându-se și confiscarea în folosul statului a mărfii, iar reprezentantul agentului constatator căruia îi revine [...] sarcina probei, în instanța de judecată nu a adus probe concludente ce ar demonstra că confiscarea mijlocului de transport se află într-un raport rezonabil de proporționalitate cu pedeapsa aplicată și cu gravitatea faptei comise. Astfel, în raport cu mijlocul de transport nu pot fi aplicate prevederile art. 106 din Codul penal, precum și ale art. 431 și 439⁷ din Codul contravențional. Anterior, contravenientul nu a fost tras la răspundere contravențională și n-a reutilat automobilul cu locuri speciale pentru tănuirea mărfii. Așadar, este neîntemeiat argumentul agentului constatator, conform căruia confiscarea este nu doar o sancțiune, ci și o măsură întreprinsă de instanță în procesul de judecată în vederea preîntâmpinării și reeducării făptuitorului. Prin urmare, aplicarea măsurii de confiscare a automobilului nu va atinge scopul unei pedepse legitime, fiind disproporționată pentru realizarea interesului general și protecția acordată individului [14].

Șirul unor astfel de exemple poate continua [3; 5; 6; 7]. Totuși, cert este că toate aceste exemple din practica judiciară gravitează în jurul ideii că trebuie de confiscat

doar mărfurile, obiectele și alte valori pe care făptuitorul le trece peste frontiera vamală a Republicii Moldova în contextul contravenției prevăzute la alin. (10) art. 287 din Codul contravențional, nu și mijlocul de transport utilizat de făptuitor, pentru că, în caz contrar, s-ar impune persoanei o „pedeapsă” disproporționată și, în consecință, s-ar încălca dreptul de proprietate. Oare să fie chiar așa?

În efortul de căutare a răspunsului, cu titlu preliminar, observăm că este vorba de respectarea dreptului de proprietate, garantat de art. 46 din Constituție și de art. 1 din Protocolul nr.1 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului (în continuare – CEDO). Și în literatura de specialitate s-a arătat că confiscarea mijlocului de transport, în materie contravențională, ridică probleme în ceea ce privește încălcarea art. 1 din Protocolul nr.1 la CEDO [34, p. 89].

Din punct de vedere structural, art. 1 din Protocolul nr. 1 la CEDO conține trei norme distincte: prima, exprimată în prima teză a primului paragraf și care prezintă un caracter general, enunță principiul respectării proprietății; a doua, care se regăsește în a doua teză din același paragraf, are în vedere privarea de proprietate și o supune anumitor condiții; cât despre a treia, consemnată în al doilea paragraf, aceasta recunoaște statelor competența, printre altele, de a reglementa folosința bunurilor conform interesului general. Cu toate acestea, nu este vorba despre norme lipsite de legătură între ele. Cea de-a doua și a treia normă se referă la exemple specifice de atingeri aduse dreptului de proprietate; prin urmare, trebuie interpretate în lumina principiului consacrat de cea dintâi [48, § 93].

De principiu, confiscarea trebuie considerată o ingerință în dreptul de proprietate, pentru că lipsește persoana vizată de o parte din bunurile sale. În acest sens, Curtea Europeană pentru Drepturile Omului (în continuare – CtEDO) a afirmat în mod constant că o astfel de măsură intră sub incidența celui de-al doilea paragraf al art. 1 din Protocolul nr. 1 la CEDO [42, § 129; 43, § 51; 44, § 29; 49, § 83].

O ingerință în sensul celui de-al doilea paragraf al art. 1 din Protocolul nr. 1 la CEDO trebuie, în primul rând, să fie prevăzută de lege. Totodată, legea trebuie să fie accesibilă și previzibilă. Ingerința trebuie, de asemenea, să urmărească unul sau mai multe scopuri legitime. În cele din urmă, trebuie să existe un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul sau scopurile urmărite [41, § 63].

Așadar, dreptul de proprietate nu este unul absolut. El poate constitui obiectul unor limitări, care trebuie (a) să fie prevăzute de lege, (b) să urmărească un scop legitim și (c) să fie proporționale în raport cu scopul urmărit. Aceste condiții pot fi deduse și din analiza art. 54 din Constituție. Dacă aceste condiții sunt respectate, atunci nu putem vorbi despre o încălcare a art. 46

din Constituție și, implicit, a art. 1 din Protocolul nr.1 la CEDO. În cele ce urmează, vom analiza dacă aceste condiții sunt întrunite în cazurile exemplificate mai sus.

a) Dacă ingerința este prevăzută de lege

Cu privire la primul aspect – dacă ingerința este prevăzută de lege – reținem că, în conformitate cu alin. (4) art. 46 din Constituție, bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracțiuni ori contravenții pot fi confiscate numai în condițiile legii.

Această dispoziție constituțională, cu caracter de principiu, este dezvoltată, între altele, de prevederile art. 439⁷ din Codul contravențional și de art. 106 din Codul penal.

Potrivit alin. (1) art. 439⁷ din Codul contravențional și alin. (1) art. 106 din Codul penal, confiscarea specială constă în trecerea forțată și gratuită în proprietatea statului a bunurilor indicate la alin. (2). În cazul în care aceste bunuri nu mai există, nu pot fi găsite sau nu pot fi recuperate, se confiscă contravaloarea acestora.

Din alin. (2) art. 439⁷ al Codului contravențional aflăm că, sunt supuse confiscării speciale bunurile: a) utilizate sau destinate pentru săvârșirea unei contravenții; b) rezultate din săvârșirea contravenției, precum și orice venituri generate de aceste bunuri; c) date pentru a determina săvârșirea unei contravenții sau pentru a-l răsplăti pe contravenient; d) deținute contrar regimului stabilit de legislație și depistate pe parcursul desfășurării procesului contravențional; e) convertite sau transformate, parțial sau integral, din bunurile rezultate din contravenții sau din veniturile generate de aceste bunuri.

Corelativ, conform alin. (2) art. 106 din Codul penal, sunt supuse confiscării speciale bunurile (inclusiv valorile valutare): a) utilizate sau destinate pentru săvârșirea unei infracțiuni; b) rezultate din infracțiuni, precum și orice venituri din valorificarea acestor bunuri; c) date pentru a determina săvârșirea unei infracțiuni sau pentru a-l răsplăti pe infractor; e) deținute contrar dispozițiilor legale; f) convertite sau transformate, parțial sau integral, din bunurile rezultate din infracțiuni și din veniturile de la aceste bunuri; g) care constituie obiectul infracțiunilor de spălare a banilor sau de finanțare a terorismului.

Dacă bunurile menționate la alin. (2) lit. a) și b) din Codul penal (și, respectiv, specificate la lit. a) și b) alin. (2) art. 439⁷ din Codul contravențional) aparțin sau au fost transferate oneros unei persoane care nu știa și nici nu trebuia să știe despre scopul utilizării sau originea bunurilor, se confiscă contravaloarea acestora. Totodată, dacă bunurile respective au fost transferate cu titlu gratuit unei persoane care nu știa și nici nu trebuia să știe despre scopul utilizării sau originea acestora, bunurile se confiscă.

În fine, dacă bunurile rezultate din contravenții sau infracțiuni și veniturile de la aceste bunuri au fost co-

masate cu bunurile dobândite legal, se confiscă acea parte din bunuri sau contravaloarea acestora care corespunde valorii bunurilor rezultate din infracțiuni și a veniturilor de la aceste bunuri (alin. (6) art. 439⁷ din Codul contravențional și, respectiv, alin. (2¹) art. 106 din Codul penal).

Acestea fiind spuse, considerăm că aici se impun câteva precizări privind natura juridică a confiscării speciale. În cazurile în care s-a decis că nu ar fi posibilă confiscarea mijlocului de transport s-a apreciat că aceasta reprezintă o „pedeapsă”.

Sub acest aspect, potrivit art. 439⁴ din Codul contravențional, „În procesul contravențional, în scopul înlăturării consecințelor faptei, a unui pericol ori pentru prevenirea săvârșirii faptelor contravenționale prevăzute de prezentul cod, chiar dacă nu sunt întrunite condițiile de tragere la răspundere contravențională, se poate aplica una sau mai multe din următoarele măsuri de siguranță (sublinierea ne aparține – *n.a.*): [...] c) confiscarea specială”.

În mod similar, alin. (2) art. 98 din Codul penal stabilește că „Măsuri de siguranță (sublinierea ne aparține – *n.a.*) sunt: [...] d) confiscarea specială”.

Mai mult, atât art. 439⁷ din Codul contravențional, cât și art. 106 din Codul penal sunt inserate în capitolul dedicat măsurilor de siguranță – Capitolul V¹ „Măsurile de siguranță” și, respectiv, Capitolul X „Măsurile de siguranță”.

Așadar, *de lege lata*, confiscarea specială reprezintă o măsură de siguranță (adică „o măsură de precauție, de prudență a statului, care înțelege necesitatea de a-l lipsi pe făptuitor de orice obiect pe care, în materialitatea lui, l-ar putea folosi la comiterea unei infracțiuni” [36, p. 51] sau a unei contravenții), nu o pedeapsă, așa cum au decis unele instanțe.

De altfel, chiar și Curtea Supremă de Justiție, într-o cauză judecată în baza art. 27, alin. (1) art. 248 din Codul penal (tentativa de contrabandă), afirmă: „confiscarea” nu reprezintă o pedeapsă penală (sublinierea ne aparține – *n.a.*), dar este o măsură de siguranță, care are drept scop excluderea pericolului de a fi săvârșite noi fapte penale [22].

În opoziție, într-un alt caz asemănător, instanța supremă menționează: „Conform dispozițiilor constituționale și prevederilor alin. (1) și (2) art. 106 din Codul penal, confiscarea averii este o pedeapsă complementară (sublinierea ne aparține – *n.a.*) [...]” [23]. Oare unde o fi văzut Curtea Supremă de Justiție așa teză în Constituție sau în Codul penal? În mod evident, este o distorsionare crasă a literei legii, incompatibilă cu misiunea judecătorilor de „gardieni ai drepturilor omului și libertăților fundamentale” [29, § 58].

În Hotărârea Curții Constituționale nr. 12 din 17 martie 1997 cu privire la controlul constituționalității Hotărârii Guvernului nr. 646 din 18 septembrie 1995 cu

privire la aprobarea Regulamentului provizoriu privind confiscarea, utilizarea sau nimicirea producției și materiei prime alimentare ce prezintă pericol pentru sănătatea populației și mediul ambiant se menționează: „Confiscarea reprezintă o sanctiune (sublinierea ne aparține – *n.a.*) aplicată proprietarului pentru săvârșirea unei infracțiuni penale în conformitate cu normele Codului penal sau a unei contravenții [...]. Dar în toate cazurile o asemenea confiscare se efectuează numai potrivit legii. Conform articolului 72 lit. n) din Constituție, numai Parlamentul Republicii Moldova este în drept prin legi organice să reglementeze infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora” [28]. Însă, noțiunea de „sanctiune” nu este echivalentă cu cea de „pedeapsă”. Prima (noțiunea de „sanctiune”) înglobează atât pedepsele, cât și măsurile de siguranță. Asupra acestui lucru s-a accentuat și în literatura de specialitate [27, p. 259]. Astfel, abordarea instanței de contencios constituțional cu privire la natura juridică a confiscării este corectă.

Totuși, în concepția CtEDO, noțiunea de „pedeapsă”, prevăzută la art. 7 CEDO, posedă, ca și noțiunile de „drepturi și obligații cu caracter civil” și „acuzatie în materie penală” de la art. 6 § 1 CEDO, o sferă de aplicare autonomă [41, § 63]. Faptul că în dreptul intern al unui stat confiscarea este considerată o măsură de siguranță nu are o pondere crucială pentru CtEDO. Acest aspect reprezintă un punct de pornire și are doar o valoare relativă. Cu alte cuvinte, CtEDO nu este ținută de calificarea atribuită unei măsuri în dreptul intern. Din contra, s-a arătat că CtEDO trebuie să rămână liberă să treacă dincolo de aparențe și să aprecieze, ea însăși, dacă o anumită măsură se transpune în fond într-o „pedeapsă” în sensul art. 7 CEDO [41, § 63]. În viziunea CtEDO, formularea art. 7 § 1, a doua teză din CEDO, semnalează că prima chestiune care trebuie soluționată pentru a stabili dacă o „pedeapsă” a fost aplicată constă în a cunoaște dacă măsura respectivă a fost impusă ca urmare a unei condamnări pentru săvârșirea unei „infracțiuni”. Alte elemente care pot fi considerate relevante: natura și scopul măsurii respective, procedurile asociate adoptării și executării sale, precum și gravitatea acesteia [41, § 63].

Aplicând aceste criterii în cazul Sud Fondi S.R.L. și alții v. Italia [42, § 115], precum și în cazul *Varvara v. Italia* [49, § 72], CtEDO a decis că confiscarea reprezintă o „pedeapsă” în sensul art. 7 CEDO. Această abordare a fost confirmată și în cel mai recent caz judecat de Marea Cameră a CtEDO – *G.I.E.M. S.R.L. și alții v. Italia* [51, § 233]. În contrast, în alte cauze [43, § 51; 44, § 29; 46], CtEDO a calificat confiscarea ca fiind o „reglementare a folosinței bunurilor” în sensul art. 1 § 2 din Protocolul nr. 1 la CEDO. Pentru a se statua astfel, s-au luat în calcul de fiecare dată circumstanțele particulare ale cazului. Este vorba de o jurisprudență contextuală.

Din perspectiva primului criteriu menționat mai sus (dacă o „pedeapsă” a fost aplicată ca urmare a unei condamnări pentru săvârșirea unei „infracțiuni”), practic, ar rezulta că confiscarea dispusă conform art. 439⁷ din Codul contravențional sau potrivit art. 106 din Codul penal poate fi considerată o „pedeapsă” în accepțiunea CtEDO. Aceasta întrucât, de cele mai dese ori, ea se aplică în baza unei hotărâri (*lato sensu*) prin care persoana este recunoscută vinovată de comiterea unei contravenții ori a unei infracțiuni. Iar după cum se știe, contravenția reprezintă o „acuzatie în materie penală” în sensul autonom al termenului conturat în jurisprudența CtEDO [50, § 20-23]. În afară de aceasta, în doctrină s-a opinat că „o astfel de măsură (se are în vedere confiscarea specială – *n.a.*) – deși de siguranță în teorie – poate căpăta foarte ușor valențe exclusive punitive, fiind asociată unei veritabile pedepse” [25]. Această concluzie este valabilă, în egală măsură, și pentru confiscarea mijlocului de transport de care s-a folosit făptuitorul la comiterea contravenției prevăzute la alin. (10) art. 287 din Codul contravențional sau a infracțiunilor specificate la art. 248 din Codul penal.

Am spus „de cele mai dese ori”, deoarece, în conformitate cu alin. (8) art. 439⁷ din Codul contravențional, confiscarea specială se poate aplica chiar dacă făptuitorul este eliberat de răspundere contravențională. În mod similar, potrivit alin. (4) art. 106 din Codul penal, confiscarea specială se poate aplica chiar dacă făptuitorului nu i se stabilește o pedeapsă penală. În astfel de cazuri, pentru a determina dacă confiscarea poate fi considerată pedeapsă în sensul art. 7 CEDO, trebuie de analizat natura și scopul măsurii respective, procedurile asociate adoptării și executării sale, precum și gravitatea acesteia. Concluzia ar putea să difere de la caz la caz și nu s-ar putea da o apreciere *in abstracto*.

Includerea confiscării speciale în cadrul „pedepseilor” atrage după sine aplicarea garanțiilor prevăzute de art. 7 CEDO. În esență, aceasta înseamnă că dispozițiile privind confiscarea trebuie să fie previzibile și că acestea nu pot fi aplicate retroactiv în detrimentul persoanei. Totuși, CtEDO nu analizează, prin prisma art. 7 CEDO, dacă ingerința este proporțională sau nu. Este și firesc, pentru că acest articol, de rând cu art. 22 din Constituție, garantează principiul *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege* [30, § 54]. În schimb, se face apel la principiul proporționalității și la testul acestuia atunci când există o imixtiune într-un drept fundamental și, de regulă, după trecerea cu succes a testului calității legii (adică după ce se constată dacă ingerința este prevăzută de lege). Când există repercusiuni asupra dreptului de proprietate, devine aplicabil art. 1 din Protocolul nr. 1 la CEDO.

Așa cum s-a arătat în *Frizen v. Rusia*, indiferent dacă este considerată o „pedeapsă” sau o „reglementare a folosinței bunurilor”, în toate cazurile confiscarea intră

sub incidența art. 1 § 2 din Protocolul nr. 1 la CEDO [47, § 31]. Din acest motiv, chiar dacă sub cupola teoriei „conceptului autonom” confiscarea ar putea, în lumina circumstanțelor particulare ale cazului, să fie considerată o „pedeapsă”, această constatare nu conduce, per se, la încălcarea dreptului de proprietate. Corelativ, cineva ar putea să afirme că, în ipoteza în care s-ar admite că confiscarea este o „pedeapsă” în accepțiunea art. 7 CEDO, atunci se pune problema încălcării principiului neadmiterii tragerii la răspundere de două ori pentru aceeași faptă și, deci, a nerespectării art. 4 din Protocolul nr. 7 la CEDO. Considerăm că o asemenea abordare trebuie repudiată, deoarece pentru a putea constata încălcarea principiului în discuție este ineluctabilă aplicarea în privința aceleiași persoane a două sau mai multor pedepse principale de aceeași natură pentru una și aceeași faptă. O asemenea concluzie derivă, spre exemplu, din cazul *R.T. v. Elveția* [45]. Însă, confiscarea specială nu ar putea fi considerată o pedeapsă principală.

După această digresiune, observăm că atât Codul contravențional (lit. a) alin. (2) art. 439⁷), cât și Codul penal (lit. a) alin. (2) art. 106) stabilesc că sunt supuse confiscării bunurile utilizate sau destinate pentru săvârșirea unei contravenții, respectiv, a unei infracțiuni. Conjunția „sau” din textul de lege citat ne indică asupra faptului că legislatorul deosebește două ipoteze alternative:

- 1) bunuri utilizate pentru săvârșirea unei contravenții/infracțiuni;
- 2) bunuri destinate pentru săvârșirea unei contravenții/infracțiuni.

Distincția între aceste două situații poate fi relevantă „obiectiv” atunci când bunul a fost anume „produs sau adaptat” pentru a servi ca mijloc sau instrument la săvârșirea infracțiunii, dar poate fi relevantă și „subiectiv”, în sensul că făptuitorul și-a procurat un anumit lucru, care, într-adevăr, i-ar fi putut fi, eventual, util la săvârșirea faptei, dar la comiterea faptei nu s-a ivit necesitatea de a se servi de acel bun [26].

Astfel, prin „bunuri utilizate” se are în vedere lucrurile folosite efectiv de către făptuitor la comiterea contravenției sau infracțiunii, care ar facilita executarea faptei. În astfel de situații, bunurile în cauză ar putea fi recunoscute și în calitate de corpuri delictive, soarta cărora poate fi decisă conform art. 162 din Codul de procedură penală.

La rândul ei, sintagma „bunurile destinate” desemnează lucrurile procurate, confecționate sau adaptate pentru comiterea contravenției sau infracțiunii, pe care însă făptuitorul nu a mai reușit să le folosească, fie nu a mai fost necesar să le folosească.

În contextul celor elucidate, ne ajută să facem claritate și Decizia nr. XVIII/2005 a Înaltei Curți de Casație și Justiție a României, care, admițând un recurs în inte-

resul legii, a stabilit: „Măsura de siguranță a confiscării speciale a mijlocului de transport se va dispune, în temeiul art. 17 alin. (1) din Legea nr. 143/2000 (a României privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri – *n.a.*), raportat la art. 118 lit. b) teza I din Codul penal (al României din 1969, echivalentul art. 112 alin. (1) lit. b) din Codul penal al României în vigoare – *n.a.*), numai în cazul în care se dovedește că acesta a servit efectiv la realizarea laturii obiective a uneia dintre modalitățile normative ale infracțiunilor prevăzute de art. 2-10 din Legea nr. 143/2000, precum și în cazul în care se dovedește că mijlocul de transport a fost fabricat, pregătit ori adaptat în scopul realizării laturii obiective a acestor infracțiuni” [24].

În acest sens, s-a arătat că mijlocul de transport cu care făptuitorul s-a deplasat având asupra sa o cantitate de droguri ce urma a fi vândută nu ar putea fi considerat că a servit la săvârșirea infracțiunii, în timp ce mijlocul de transport în caroseria căruia au fost ascunse drogurile ce urmau a fi vândute, precum și mijlocul de transport care a fost pregătit sau adaptat pentru a putea fi ascunse drogurile în interiorul acestuia sunt supuse confiscării speciale, întrucât primul a servit efectiv la săvârșirea infracțiunii, iar cel de-al doilea a fost pregătit ori adaptat în scopul comiterii acesteia, fiind destinat să servească la săvârșirea infracțiunii [24].

Cu ajustările de rigoare, aceste raționamente pot fi extrapolate și în cazul contravenției prevăzute la alin. (10) art. 287 din Codul contravențional, precum și în cazul infracțiunilor specificate la art. 248 din Codul penal. În particular, remarcăm că în unele spețe din practica judiciară, exemplificate *supra*, mijlocul de transport a fost special adaptat pentru a ascunde de la controlul vamal mărfuri, obiecte sau alte valori, care, prin efectul legii, trebuie declarate. În aceste situații, nu poate fi pusă la îndoială necesitatea confiscării. În alte cauze, mijlocul de transport nu fusese special adaptat pentru a trece entitățile menționate peste frontiera vamală a Republicii Moldova eludându-se controlul vamal. În asemenea situații, trebuie de stabilit, dacă pentru comiterea contravenției/infracțiunii în discuție era indispensabil sau nu folosirea mijlocului de transport. Adică dacă acesta era determinant pentru realizarea laturii obiective, în special, a faptei prejudiciabile. Dacă răspunsul este afirmativ, atunci trebuie dispusă confiscarea mijlocului de transport. Din contra, dacă răspunsul este negativ – nu ar trebui dispusă confiscarea mijlocului de transport. Însă, este puțin probabil, ca făptuitorul să poată trece mărfurile, obiectele și alte valori (mai ales, în cantități mari) peste frontiera vamală a Republicii Moldova eludând controlul vamal (adică să comită latura obiectivă a contravenției prevăzute la alin. (10) art. 287 din Codul contravențional sau a infracțiunii specificate la alin. (1) art. 248 din Codul penal), fără ca să utilizeze în acest sens un mijloc de transport. În ace-

te cazuri, de regulă, autovehiculul apare în postură de mijloc indispensabil de realizare a actului de conduită prohibit. Totuși, nu putem exclude *de plano* și situațiile când mijlocul de transport nu ar avea o asemenea calitate. Spre exemplu, ar fi absurd și ilegal să se dispună confiscarea mijlocului de transport folosit în cadrul unei rute internaționale regulate, dacă un pasager ar ascunde (fără știrea șoferului acelui mijloc de transport) în bagajul său anumite bunuri, care trebuie declarate organului vamal, însă omite intenționat să facă acest lucru și le tănuiește de la controlul vamal.

Pentru a dispune, în baza lit. a) alin. (2) art. 439⁷ din Codul contravențional (precum și în baza lit. a) alin. (2) art. 106 din Codul penal), confiscarea mijlocului de transport folosit la comiterea contravenției prevăzute la alin. (10) art. 287 din Codul contravențional (sau a infracțiunilor specificate la art. 248 din Codul penal), nu are relevanță dacă mijlocul de transport a fost obținut pe cale legală ori ilegală. De asemenea, nu are relevanță faptul dacă acesta aparține făptuitorului sau altei persoane (în această din urmă situație se va aplica alin. (7) art. 439⁷ din Codul contravențional sau, după caz, alin. (3) art. 106 din Codul penal). În contextul lit. a) alin. (2) art. 439⁷ din Codul contravențional (precum și lit. a) alin. (2) art. 106 din Codul penal) este important ca mijlocul de transport să fie utilizat sau destinat pentru săvârșirea unei contravenții (infracțiuni). Astfel, confiscarea specială a mijlocului de transport se poate dispune în cazul în care se dovedește că acesta a servit la săvârșirea contravenției/infracțiunii, precum și în ipoteza în care se atestă că mijlocul de transport a fost destinat să servească la săvârșirea contravenției/infracțiunii.

În toate cauzele analizate, s-a stabilit, fără echivoc, că mijlocul de transport a fost utilizat la comiterea contravenției prevăzute la alin. (10) art. 287 din Codul contravențional. În consecință, mijlocul de transport folosit la săvârșirea contravenției în discuție face parte din categoria bunurilor supuse confiscării conform lit. a) alin. (2) art. 439⁷ din Codul contravențional. În această privință, în literatura de specialitate s-a punctat că: „Odată identificate bunurile ca făcând parte din categoria acelor supuse confiscării, luarea măsurii de siguranță a confiscării speciale este *obligatorie* (sublinierea ne aparține – *n.a.*)” [35, p. 273]. Într-adevăr, justetea acestei aserțiuni o confirmă formularea imperativă cu care debutează alin. (2) art. 439⁷ din Codul contravențional și alin. (2) art. 106 din Codul penal: „*Sunt supuse confiscării speciale bunurile [...]*”. Legea nu conferă o marjă de discreție subiectelor abilitate cu aplicarea acesteia. Totuși, acest fapt nu dispensează instanțele să aplice direct art. 1 § 2 din Protocolul nr. 1 la CEDO și jurisprudența relevantă a CtEDO pentru a analiza caracterul proporțional al confiscării bunurilor.

Dispoziția de la lit. a) alin. (2) art. 439⁷ din Codul contravențional (ca și cea prevăzută la lit. a) alin. (2) art. 106 din Codul penal) este accesibilă (ea fiind publicată în Monitorul Oficial; aici operează prezumția cunoașterii legii, care decurge din principiul general de drept *nemo censetur ignorare legem*) și previzibilă (ea poate fi înțeleasă de către destinatarii săi prin aplicarea simplă a regulilor de interpretare lingvistică, apelându-se la sensul comun al termenilor).

Astfel, ingerința (confiscarea mijlocului de transport) este prevăzută de lege (lit. a) alin. (2) art. 439⁷ din Codul contravențional, precum și lit. a) alin. (2) art. 106 din Codul penal). Totodată, precizăm că după intrarea în vigoare a art. 439⁷ din Codul contravențional (16 martie 2017) agenții constatatori și, implicit, instanțele de judecată nu mai trebuie să facă referire la art. 106 din Codul penal pentru a aplica măsura de siguranță a confiscării mijlocului de transport folosit la comiterea contravenției prevăzute la alin. (10) art. 287 din Codul contravențional (și nu doar). Aceasta deoarece Codul penal și Codul de procedură penală se aplică în modul corespunzător la examinarea cauzelor contravenționale doar în măsura în care autorizează acest lucru însuși Codul contravențional.

Referințe bibliografice:

1. Brînza S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol. II.* Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1300 p.
2. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 2 noiembrie 2016. Dosarul nr. 4r-760/16. <https://goo.gl/qPxePu>(vizitat01.08.2018).
3. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 16 noiembrie 2016. Dosarul nr. 4r-840/2016. <https://goo.gl/jdma6n>(vizitat01.08.2018).
4. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 29 martie 2017. Dosarul nr. 4r-113/17. <https://goo.gl/Fd-syds> (vizitat 01.08.2018).
5. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 24 mai 2017. Dosarul nr. 4r-252/2017. <https://goo.gl/uX6NF4>(vizitat 01.08.2018).
6. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 24 mai 2017. Dosarul nr. 4r-211/2017. <https://goo.gl/A26ND6>(vizitat01.08.2018).
7. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 7 iunie 2017. Dosarul nr. 4r-347/2017. <https://goo.gl/fdW2sG>(vizitat01.08.2018).
8. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 14 iunie 2017. Dosarul nr. 4r-276/2017. <https://goo.gl/CqG2rQ> (vizitat 01.08.2018).
9. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 6 septembrie 2017. Dosarul nr. 4r-507/2017. <https://goo.gl/mDnFgU> (vizitat 01.08.2018).
10. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 29 noiembrie 2017. Dosarul nr. 4r-701/17. <https://goo.gl/Sidz5r>(vizitat01.08.2018).
11. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 6 decembrie 2017. Dosarul nr. 4r-636/17. <https://goo.gl/ZPCegF> (vizitat 01.08.2018).
12. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 17 ianuarie 2018. Dosarul nr. 4r-720/17. <https://goo.gl/G48oMM> (vizitat 01.08.2018).
13. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 17 ianuarie 2018. Dosarul nr. 4r-796/17. <https://goo.gl/Sidz5r>(vizitat 01.08.2018).
14. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 31 ianuarie 2018. Dosarul nr. 4r-818/2017. <https://goo.gl/biHZBA>(vizitat 01.08.2018).
15. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 5 iulie 2018. Dosarul nr. 05-4r-556-10052018. <https://goo.gl/H2Pyht> (vizitat 01.08.2018).
16. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 5 iulie 2018. Dosarul nr. 05-4r-544-07052018. <https://goo.gl/9Qk4Mb>(vizitat 01.08.2018).
17. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 17 martie 2017. Dosarul nr. 4r-3820/16. <https://goo.gl/U596HR> (vizitat 01.08.2018).
18. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 19 octombrie 2017. Dosarul nr. 4r-2090/17. <https://goo.gl/X8RnuZ>(vizitat 01.08.2018).
19. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 25 octombrie 2017. Dosarul nr. 4r-1979/17. <https://goo.gl/EePeDj>(vizitat 01.08.2018).
20. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 29 noiembrie 2017. Dosarul nr. 4r-3063/17. <https://goo.gl/WRrPAZ> (vizitat01.08.2018).
21. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 21 decembrie 2017. Dosarul nr. 4-1re-142/17. <https://goo.gl/Hg7aDg>(vizitat 01.08.2018).
22. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 20 februarie 2018. Dosarul nr. 4r-136/2018. <https://goo.gl/tqUtLP>(vizitat 01.08.2018).
23. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 27 martie 2018. Dosarul nr. 1ra-477/18. <https://goo.gl/XzbfmB>(vizitat01.08.2018).
24. Decizia nr. XVIII din 12 decembrie 2005 a Înaltei Curți de Casație și Justiție a României privind examinarea recursului în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, cu privire la confiscarea specială a mijlocului de transport în cazul infracțiunilor prevăzute de art. 2-10 din Legea nr. 143/2000. În: *Monitorul Oficial al României*, 2006, nr. 285.
25. Drumea C.A. *Confiscarea mijlocului de transport. Confiscare specială. Opinie juridică.* <https://goo.gl/vevHxS>(vizitat 01.08.2018).
26. *Expunerea de motive.* Disponibil: <https://goo.gl/WfWQEL> (vizitat 01.08.2018).
27. Grama M. ș.a. *Drept penal. Partea Generală. Vol. II.* Chișinău: Tipografia Centrală, 2012. 336 p.

28. Hotărârea Curții Constituționale nr.12 din 17 martie 1997 cu privire la controlul constituționalității Hotărârii Guvernului nr. 646 din 18 septembrie 1995 cu privire la aprobarea Regulamentului provizoriu privind confiscarea, utilizarea sau nimicirea producției și materiei prime alimentare ce prezintă pericol pentru sănătatea populației și mediul ambiant. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 21.
29. Hotărârea Curții Constituționale nr.23 din 25 iulie 2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 27 din Legea nr.151 din 30 iulie 2015 cu privire la Agentul guvernamental (acțiunea în regres) (sesizările nr. 25g/2016 și 57g/2016). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 361-367.
30. Hotărârea Curții Constituționale nr.33 din 7 decembrie 2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 327 alin. (1) și 361 alin. (2) lit. d) din Codul penal (abuzul de putere sau abuzul de serviciu) (sesizările nr. 80g/2017 și nr. 129g/2017). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 27-32.
31. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 54 din 17 ianuarie 2018 privind aprobarea cuantumului salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul 2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 18-26.
32. Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative. Nr. 60 din 7 aprilie 2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 123-127.
33. Legea privind modificarea și completarea Codului contravențional al Republicii Moldova nr. 218-XVI din 24 octombrie 2008. Nr. 208 din 17 noiembrie 2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 441-451.
34. Mihăiță F. Drept contravențional. Aspecte privind măsura complementară a confiscării mijlocului de transport prevăzută de O.U.G. nr. 12/20006. În: *Revista Forumul Judecătorilor*, 2009, nr. 3, p. 88-90.
35. Mitrahe C., Mitrahe Cr. *Drept penal român. Partea Generală: conform Noului Cod penal*. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. București: Univers Juridic, 2016. 544 p.
36. Moraru V. *Confiscarea specială în dreptul penal*. Chișinău: Sirius, 2001. 135 p.
37. Pasat A.O. *Customs offenses according to the legislation of the Republic of Moldova and Romania*. Bucharest: ADJURIS, 2018. 194 p.
38. Stati V. *Infrațiuni săvârșite în sfera activității economice externe (art. 248 și 249 CP RM): studiu de drept penal*. În: *Revista științifică a USM „Studia Universitatis Moldaviae”. Seria „Științe sociale”*, 2014, nr. 8(78), p. 124-141.
39. Stati V. *Infrațiuni economice: Note de curs*. Chișinău: CEP USM, 2014. 530 p.
40. Stati V. *Infrațiuni economice: Note de curs*. Ediția a II-a, revăzută și actualizată. Chișinău: CEP USM, 2016. 622 p.
41. *Affaire Plechkov c. Roumanie*, CEDH, 16 septembrie 2014. <https://goo.gl/wz91dd> (vizitat 01.08.2018).
42. *Affaire Sud Fondi srl et autres c. Italie*, CEDH, 20 janvier 2009. <https://goo.gl/ynjYrG> (vizitat 01.08.2018).
43. *Case of Agosi v. The United Kingdom*, ECHR, 24 October 1986. <https://goo.gl/DJpAcz> (vizitat 01.08.2018).
44. *Case of Raimondo v. Italy*, ECHR, 22 February 1994. <https://goo.gl/5agksf> (vizitat 01.08.2018).
45. *Case of R.T. v. Switzerland*, ECHR, 30 May 2000. <https://goo.gl/E8Z29N> (vizitat 01.08.2018).
46. *Case of Butler v. the United Kingdom*, ECHR, 27 June 2002. Disponibil: <https://goo.gl/kK98KA> (vizitat 01.08.2018).
47. *Case of Frizenv. Russia*, ECHR, 24 March 2005. <https://goo.gl/nm48ik> (vizitat 01.08.2018).
48. *Case of Vistiōš and Perepjolkins v. Latvia [GC]*, ECHR, 25 October 2012. <https://goo.gl/ojchtQ> (vizitat 01.08.2018).
49. *Case of Varvara v. Italy*, ECHR, 29 October 2013. <https://goo.gl/g4WU5d> (vizitat 01.08.2018).
50. *Case of Igor Pascari v. The Republic of Moldova*, ECHR, 30 August 2016. <https://goo.gl/Gz1Pik> (vizitat 01.08.2018).
51. *Case of G.I.E.M. S.R.L. and Others v. Italy [GC]*, ECHR, 28 June 2018. <https://goo.gl/eir9Ww> (vizitat 01.08.2018).